

GRID

Intern faglig debat på Kunstakademiets Arkitektskole, Afd 6

Einig zu sein ist göttlich und gut; woher ist die Sucht denn
Unter den Menschen, daß nur Eines und Einer nur sei?
HÖLDERLIN

N° 60 december 2002

Globalisering og Demokrati

Michael Hardt & Antonio Negri

Og han [Jesus] spurgte ham, "Hvad er dit navn?" Han svarer ham: "Legion er mit navn; thi vi er mange" [et interrogabat eum quod tibi nomen est et dicit ei Legio nomen mihi est quia multi sumus] (Markus 5:9).

Den dominerende moderne opfattelse af demokrati har været intimt forbundet med nationalstaten. For at undersøge demokratiets nuværende status, må vi først se på nationalstatens skiftende magtformer og roller. Mange teoretikere hævder, at de forskellige fænomener der normalt grupperes under termen "globalisering", har undergravet eller ligefrem negeret nationalstaters magt.¹ Ikke desto mindre opstilles det ofte som en enten/eller-tematik: enten er nationalstaterne stadig vigtige eller også er der opstået en ny global orden. Begge udsagn er dog sande. Globaliseringens æra har ikke bragt nationalstaten til afslutning – nationalstater tjener stadig ekstremt vigtige funktioner i det etablerede apparat og i regulering af økonomi, såvel som af politiske og kulturelle normer – men nationalstaterne er faktisk blevet fjernet fra den suveræne autoritets position. Et fokus på suverænitetsbegreb og praksisser kan hjælpe med at klarificere denne diskussion.

Vi foreslår begrebet Empire som navn for vores nutidige globale situation. Empire refererer frem for alt til en ny form for suverænitet, der har efterfulgt nationalstatens suverænitet, en ubegrænset suverænitetsform, der ikke kender nogen grænser eller snarere kun kender fleksible, mobile grænser. Vi låner begrebet Empire fra den gamle Romerske figur i hvilket Empire overskrider de tre klassiske regeringsformers omskiftning – monarki, aristokrati og demokrati – ved at kombinere dem i en singular, suveræn regel. Vores nutidige Empire er temmelig monarkisk, dette er mest tydeligt i tider med militær konflikt, når vi kan se i hvilken udstrækning Pentagons atomare våben og overlegne militære teknologi på effektiv vis styrer verden. De supranationale økonomiske institutioner som WTO, Verdensbanken og IMF, udøver til tider også en monarkistisk styring af globale affærer. På den anden side er vores nuværende Empire også aristokratisk, dvs. styret af en begrænset gruppe af elitære funktioner. Nationalstaternes magt er her central fordi nogle få

¹ Det mest detaljeret og indflydelsesrige argument, at globaliseringen ikke har undermineret nationalstaters magt og at globalisering i denne betydning er en myte, er præsenteret af Paul Hirst og Graham Thompson: *Globalization in Question: The International Economy and the Possibilities of Governance*. 2d ed. (Cambridge, Mass.: Polity Press, 1999).

dominerende nationalstater er i stand til at styre globale økonomiske og kulturelle flows gennem en form for aristokratisk regel. Dette nationernes aristokrati kommer tydeligt til udtryk; for eksempel, når G8 nationerne mødes eller når FN's Sikkerhedsråd udøver sin autoritet. Endvidere konstituerer de store transnationale virksomheder både i aftaler og i konflikter en form for aristokrati. Endelig er også Empire demokratisk i den betydning, at det hævder at repræsentere det globale folk, men, som vi vil argumentere for nedenfor, er denne påstand om repræsentation ofte illusorisk. Den samlede gruppe af nationalstater, de dominerende og de lavere rangerede udfylder tilsammen den primære rolle i det omfang de antages at repræsentere folket. FN's forsamling er formentlig det mest prominente symbol på dette nationernes demokrati. Når vi erkender at nationalstaterne faktisk ikke adækvat repræsenterer deres folk, kan vi på den anden side søge tilflugt til "Non governmental organizations" [NGO] som udtryk for de demokratiske eller repræsentative institutioner. Det funktionelle regi for de forskellige former for NGO'er som demokratisk eller repræsentativ mekanisme, er et meget komplekst og vigtigt spørgsmål, som vi ikke hævder at behandle fyldestgørende her. Kort sagt, Empire udtrykker et singulært suverænt subjekt, der i sin logik indbefatter alle tre klassiske former eller niveauer for styring; den monarkiske, den aristokratiske og den demokratiske. Empire er, med andre ord, en distinkt form for suverænitet med en evne til at inkludere og håndtere forskellen indenfor sin konstitution.

Fra dette perspektiv kan vi se at nationalstaternes funktion og autoritet ikke er forsvundet. Det er formentlig mere korrekt at sige at nationalstaternes primære funktioner – reguleringen af valuta, økonomiske flows, befolkningsmigrationer, retlige normer, kulturelle værdier, mv. – har fastholdt deres betydning, men at de samtidig er blevet transformeret gennem en globaliserings-proces. Det radikale kvalitative skift skal snarere anskues ud fra suverænitetsbegreber. Nationalstater kan ikke længere gøre krav på rollen som en suveræn eller en ultimativ autoritet, som det var tilfældet i den moderne æra. Empire står nu over nationalstaterne som den yderste autoritet og udtrykker faktisk en reel form for suverænitet.

Vi skal understrege, at dette er et væsentligt historisk skift, men kun anskuet fra nationalstaternes perspektiv. De underordnede nationer var i virkeligheden aldrig suveræne. Indtrædelsen i moderniteten var for mange nationalstater en bevægelse ind i økonomiske relationer og politisk underordning, der underbyder enhver suverænitet som nationen gør fordring på. Dette skift i suverænitetsformen – fra den moderne suverænitet lokaliseret i nationalstaten til vores postmoderne imperiale suverænitet – påvirker ikke desto mindre os alle. Selv hvor nationalsuverænitet aldrig var en faktisk realitet, har passagen til Empire forvandlet vores tankeformer og omfanget af vores politiske muligheder. I lyset af Empire gælder at vi på ny må overveje og begribe samtlige den politiske filosofis begreber.

Det ikke-erkendte demokrati, det ikke-realiserede demokrati

Dette bringer os først og fremmest tilbage til begrebet demokrati. Den dominerende moderne opfattelse af demokrati var, som vi hævdede i begyndelsen, baseret på repræsentationelle institutioner og strukturer indenfor et bundet nationalt rum og afhængig af national suverænitet.² De demokratiske nationale institutioner repræsenterede folket, og på denne måde tenderede den moderne nationale suverænitet imod at tage form af en populær suverænitet. Antagelsen om nationen som suveræn, forblev identisk med antagelsen om folket som suveræn. Men hvad og hvem er folket? Folket er ikke en naturlig eller empirisk entitet; man kan ikke slutte sig til folkets identitet ved at sammenfatte eller lave et gennemsnit af befolkningen som helhed. Folket er snarere en repræsentation, der danner befolkningens enhed. Tre elementer er centrale og vigtige. For det første er folket et hele, som Hobbes og den samlede moderne tradition ofte har gentaget. Folket kan kun være suveræne som identitet, som en enhed. For det andet er "repræsentation" nøglen til konstruktionen af folket. Befolkningens empiriske multiplicitet gøres til en identitet gennem repræsentationsmekanismer – og her bør vi inkludere både politiske og æstetiske konnotationer der forbindes med termen "repræsentation." Endelig baseres disse repræsentationsmekanismer på en opfattelse om en målelig størrelse – og med målestok sigter vi ikke så meget til en kvantificérbar betingelse, men snarere til en fast bundet målestok. En bundet eller målebaseret multiplicitet kan repræsenteres som en enhed, men det ikke-målelige kan ikke repræsenteres. Dette er en måde i hvilken opfattelsen af folket er intimt forbundet med et indhegnet, nationalt rum. Kort sagt; folket er hverken en umiddelbar eller evig identitet, men snarere resultatet af en kompleks proces, der reflekterer en specifik social formation og historisk periode.

Vi kan kort simplificere denne komplekse situation ved udelukkende at tænke på de institutionelle,

² Dette er David Held's grundlæggende argument, *Democracy and the Global Order: From the Modern State to Cosmopolitan Governance* (Stanford: Stanford University Press, 1995).

politiske repræsentationsmekanismer, for hvilken valgprocessen - i alt fald ideologisk - var det mest betydningsfulde. For eksempel var forestillingen om, "én person, én stemme", et af de idealer som de forskellige moderne skemaer for befolknings-repræsentation og suverænitets sigtede mod. Det er ikke nødvendigt for os at argumentere for, at disse skemaer for befolknings-repræsentation altid har været ufuldstændige og langt overvejende illusoriske. Der har i lang tid eksisteret vigtige kritikere af mekanismerne for befolknings-repræsentation i de moderne demokratiske samfund. Det er formentlig en overdrivelse at karakterisere folketingsvalg som en mulighed for at vælge de medlemmer af den herskende klasse, der vil ikke-repræsentere folket i de næste to, fire eller seks år, men der er bestemt også en sandhed knyttet til dette, og lav stemmetilslutning er utvivlsomt et symptom på krisen på befolkningsrepræsentation gennem valg institutioner. Vi mener på den anden side i dag at befolkningsrepræsentation undermineres på en mere basal og fundamental måde.

I passagen til Empire mister det nationale rum sin definition; nationale grænser (som dog stadig er vigtige) relativiseres, og selv nationale forestillinger destabiliseres. Mens national suverænitets altså erstattes af den nye supranationale magts autoritet, Empire, mister den politiske virkelighed sin målbarhed. I denne situation bliver umuligheden af at repræsentere folket i stigende grad tydeligt, og således synes begrebet "folk" at opløses.

Betragtet fra et institutionelt politisk perspektiv, vil de imperiale suveræne konflikter endda negere enhver forestilling om befolknings-suverænitets, det gælder eksempelvis Verdensbanken, IMF og WTO. I stort omfang er de betingelser, som disse institutioner kræver, hævet over nationalstaternes beslutningskompetence m.h.t den økonomiske og sociale politik. Mest tydeligt hos de underordnede stater, men også de dominerende er genstand for disse institutioners styring.³ Det er klart, at disse supranationale økonomiske institutioner ikke kan repræsentere folket, undtagen i den mest fjerne og abstrakte betydning – i den betydning, for eksempel, som når nationalstaterne, der på en vis måde repræsenterer deres folk, udpeger repræsentative individer til deres institutioner. Hvis man søger en repræsentation i disse institutioner, vil der altid uundgåeligt forblive en "demokratisk ufuldkommenhed." Det er, efter vores opfattelse, ikke noget tilfælde at disse institutioner er så isoleret fra enhver befolkningsrepræsentation. De fungerer præcis i den udstrækning de unddrager sig mekanismerne for befolknings-repræsentation.

Nogle af de dygtigste liberale Euro-amerikanske globaliserings-teoretikere argumenterer netop ud fra et behov om at reformere det globale system og forstærke mekanismerne for et demokratisk politisk princip, men selv ikke disse forfattere forestiller sig, at sådanne supranationale institutioner under nogen omstændigheder ville kunne blive repræsentative i nogen betydning. En af de fundamentale hindringer er problemet med at bestemme hvad eller hvem der udgør folket. Man må antageligvis være nødt til at udvikle en opfattelse om det "globale folk", der rækker hinsides enhver national eller etnisk forestilling og peger henimod en forening af den samlede menneskehed. Robert Keohane fx, en af de ledende teoretikere for den globale demokratiske reform, anser forestillingen om demokratisering af de supranationale institutioner i den repræsentative form "én person, én stemme", for absurd. Han argumenterer med, at hvis dette var tilfældet, ville kineserne og inderne oversvømme os!⁴

Hvad konstituerer da en demokratisk reform ifølge de forskellige ledende liberale reformister som Robert Keohane, Joseph Stiglitz, David Held, Richard Falk og Ulrich Beck? Det er slående hvor udbredt termen "demokrati" er i denne litteratur og hvor universel accepteret den er som målsætning. En af de vigtigste komponenter i den demokratiske reform er simpelthen større gennemsigtighed – Glasnost og Perestroika, måske burde vi forstå dette som et Gorbachov-projekt afpasset globaliseringens tidsalder. Men,

³ Mange forfattere karakteriserer og begræder dette skift i beslutnings formåen der sker ved skiftet fra national til supranationale institutioner, drevet af den stigende økonomiske dominans over det politiske (her gælder den antagelse, at nationalstaten er den eneste kontekst i hvilken politik kan udøves). Flere af disse forfattere påkalder Karl Polanyis arbejde og argumentet om på ny at indkapsle de økonomiske markeder i de sociale markeder. Se, for eksempel, James H. Mittleman, *The Globalization Syndrome: Transformation and Resistance* (Princeton, N.J.: Princeton University Press, 2000), og John Gray, *False Dawn: the Delusions of Global Capitalism* (New York: The New Press, 1998). Efter vores opfattelse er det forkert at adskille det økonomiske og det politiske, og insistere på det politiskes autonomi. De supranationale institutioner er også selv politiske institutioner. Den fundamentale forskel er, at disse institutioner ikke tillader - og ikke engang prætenderer - at tillade en befolkningsrepræsentation.

⁴ Offentlig diskussion om dette på Duke Universitet, 25 oktober, 2000.

gennemsigtighed er i sig selv ikke demokrati og konstituerer ikke nogen repræsentation.⁵ En mere substantiel opfattelse, som er dominerende i litteraturen, er "accountability" (ansvarlighed), som ofte danner par med ledelsesforestillingen "governance". Begrebet "accountability" kunne referere til mekanismer for befolkningsrepræsentation, men gør det ikke i disse diskurser. Man må spørge ansvarlig over for hvem ("accountable for whom?") og da bliver det klart at reformisterne ikke foreslår at gøre de globale institutioner ansvarlige for et globalt (endda ikke et nationalt) folk – folket er præcis det, der mangler ("The people is missing"). Snarere vil reformen gøre de globale institutioner ansvarlige for andre institutioner og særlig overfor et kollektiv af eksperter. Hvis IMF var mere gennemsigtig og ansvarlig overfor økonomiske eksperter, ville der for eksempel være et større værn mod at implementere den katastrofale politik, som den der blev dikteret af IMF i Sydøstasien i de sene 90'ere. Det som er mest interessant ved at anvende termene "ansvarlighed" og "ledelse" i disse diskussioner er dog, at disse termer ikke rækker ved de etablerede behagelige økonomiske og politiske sfærer*. Ansvarlighed og ledelse har længe været centrale begreber i de kapitalistiske virksomheders teoretiske vokabular.⁶ Begreberne ansvarlighed og ledelse synes mest direkte at sikre en økonomisk effektivitet og stabilitet, men ikke at konstruere en befolkningsmæssig eller repræsentationel form for demokratisk kontrol. Endelig, uagtet begrebet "demokrati" dominerer litteraturen, findes der ikke engang nogen global vision for demokrati i dets moderne liberale form – dvs., som befolkningsrepræsentation – i dag. Det virker endda som om at den største begrebslige hindring, som forhindrer disse teoretikere i at forestille sig et globalt repræsentativt skema, netop er forestillingen om folket. Hvem er det globale folk? Det synes i dag umuligt at (be)gribe folket som et politisk subjekt samt at repræsentere det institutionelt.⁷

Vi har anset det for vigtigt at dvæle så længe ved spørgsmålet om disse institutioners demokratiske reformer, ikke blot for at tage reform-teoretikernes argumenter alvorligt, men - mere vigtigt - fordi denne diskurs forefindes overalt i forskellige fraktioner; eksempelvis hos protestbevægelser mod WTO, Verdensbanken og IMF. Forskellige grupper kræver større inklusion og repræsentation i beslutningsprocesserne, og efterspørger for eksempel fagforeningsrepræsentationer eller NGO-repræsentationer og lignende. Sådanne krav kan måske have nogle positive resultater, men basalt set mødes de med uoverstigelige hindringer. Vores argument forskyder alt dette hen imod et mere generelt felt. Hvis vi forstår demokrati i den suveræne autoritets termer (repræsenterende folket), er demokrati i den imperiale tidsalder ikke blot ikke-erkendt, men faktisk er det ikke-realiserbart.

Multitudens demokrati

Vi skal derfor udforske nye former for demokrati, former der er ikke-repræsentative eller på forskellig vis er repræsentative for at opdage et demokrati der er adækvat til vor egen tid. Vi har allerede argumenteret for, at den moderne opfattelse af demokrati er tæt forbundet med national suverænitet og et fikseret nationalt rum, at den moderne opfattelse, kort sagt, er funderet på det målelige. Vi skal nu vende vores opmærksomhed tilbage og udforske nærmere det andet element i denne ligning, folket. Som vi tidligere har sagt, er folket et produkt af en repræsentation. I moderne politisk teori er folket i stærk grad konfigureret som funderende produkt i det borgerlige samfunds kontraktuelle handling, som alle de moderne liberale teoretikere forklarer, lige fra Hobbes til Rawls. Kontrakten gør befolkningen til et samlet socialt legeme. Denne kontraktuelle handling er, ikke desto mindre, ikke-eksisterende, en mystifikation og uddateret. Kontrakten er ikke-eksisterende i den forstand, at ingen antropologisk eller historisk kendsgerning tillader os at antage dets eksistens; snarere negerer kontrakten enhver erindring om sit eget fundament, og dette er netop en del af dens vold, dens fundamentale afvisning af enhver differens. Kontrakten er mystificerende, også på anden vis, ud fra den betydning, at det folk den konstruerer, presenteres som lige, også når de subjekter der former den faktisk er ulige; ideerne retfærdighed

⁵ Joseph Stiglitz, tidligere chef-økonom i Verdensbanken, hævder at "gennemsigtighed og offentlig diskussion tilvejebringer en egenartet form for demokrati" ("Globalization and Its Discontents," offentlig forelæsning på Duke Universitet, 27 marts 2001).

⁶ Vi står i gæld til Craig Borowiak for hans analyse af begrebet ansvarlighed i en nutidig global diskussion.

⁷ Ud fra dette perspektiv kan konstruktionen af et politisk Europa forekomme som en løsning på demokratiets gåde i globaliseringens tidsalder. Hypotesen er, at det europæiske kontinent kan være substituerende for nationen og genoplive de demokratiske repræsentationsmekanismer. Dette forekommer os dog at være en falsk løsning. Selv hvis man institutionelt kunne repræsentere det europæiske folk som et sammenhængende subjekt, er et politisk Europa ikke i stand til at gøre krav på en suveræn autoritet. Regionale magtcentre, som nationalstaternes, er kun elementer der kan fungere indenfor Empires ultimative suverænitet.

og legitimitet som kontrakten indstifter, tjener kun de stærkeste, dem der udøver en dominerende magt over og udbytter den resterende befolkning. Dette mystificerende begreb for et folk formet gennem kontrakten har ikke længere gyldighed; fordi det betragter samfundet som skabt (fremmejslet) ved kapitalen: kontraktualisme, folk og kapitalisme fungerer i virkeligheden ved at forme pluraliteten til en enhed, at gøre forskelle til homologe totaliteter, at gøre rigdommen ved ethvert singulært liv i befolkningen til en fattigdom for nogle og til en magt for andre. Men det dur ikke længere: det kunne fungere så længe arbejdet, behovet og begæret var så miserabelt, at folket modtog kapitalens befaling som en velkommen trøst og en kilde til sikkerhed i konfrontationen med de risici der er forbundet med konstruktionen af værdier, fantasiens frigørelse og organiseringen af samfundet. I dag er begreberne imidlertid under forandring. Det er nu snarere en monstrøs intelligens og vores korporative magt der sættes i spil: vi er en multitudine af magtfulde subjekter, en multitudine af intelligente monstre.

Vi er derfor nød til at flytte vores begrebslige fokus fra folket til multituden. Multituden kan ikke begribes i kontraktualismens termer – og ej heller i de generelle begreber for den transcendentale filosofi. I den mest generelle betydning unddrager multituden sig enhver repræsentation fordi den er en multiplicitet, en ubunden og umålelig størrelse. Folket repræsenteres som en enhed, men multituden er ikke repræsenterbar fordi den er monstrøs overfor den teleologiske og transcendentale rationalisme i moderniteten. I modsætning til begrebet "folk", er begrebet "multituden" en singulær multiplicitet, det singulæres universalitet. Folket konstituerede et socialt legeme, mens dette ikke er tilfældet for multituden – multituden er livets kød. Hvis vi på den ene side kontrasterer folket med multituden, må vi på den anden side kontrastere den med massen eller flokken. Massen og flokken bruges mest til at udpege en irrationel og passiv social magt, farlig og voldelig netop fordi den er let bytte for manipulation. I modsætning hertil er multituden en aktiv social agent – en multiplicitet der handler. Multituden er ikke en enhed som folket er det, men i modsætning til massen og flokken kan vi se at den er organiseret. Det er en aktiv, selvorganiserende agent. En stor fordel ved begrebet multitudine er, at det erstatter alle moderne argumenter baseret på massens frygt tillige med argumenterne om majoritetens tyranni, der så ofte har tjent som en art afpresning, der tvinger os til at acceptere og endda deltage i vores egen undertrykkelse.⁸

Men hvad kan der set fra magtens perspektiv gøres ved multituden? Der er som sådan intet at gøre, fordi bindeleddet mellem subjektets enhed (folket), formen for dets komposition (kontrakt blandt individer), og regeringsformens modus (monarki, aristokrati og demokrati, adskilt og kombineret) er sprængt fra hinanden. Den radikale modifikation af produktionens modus gennem det immaterielle arbejdes hegemoni og den samarbejdende arbejdsmagt, har umuliggjort parametrene for den "gode regering" og destruerer den moderne idé om et samfund der fungerer for kapitalistisk akkumulation, altså som vi forestillede os kapitalisme fra begyndelsen af.

Tillad os en kort parentes. Mellem det 15. og 16. århundrede, da moderniteten antog revolutionens former, betragtede de revolutionære sig selv som monstre. Gargantua og Pantagruel kan tjene som emblem for alle gigantiske og ekstreme figurer for frihed og skabelse, der er opstået gennem tiderne og som sætter den enorme opgave at blive mere fri (skabe mere frihed). I dag har vi behov for nye giganter og nye monstre der bringer natur og historie, arbejde og politik, kunst og opfindsomhed sammen, alt det der demonstrere den nye magt, som det "generelle intellekts" fødsel, det immaterielle arbejdes hegemoni og de nye passioner for multitudens abstrakte aktiviteter, bringer med sig til menneskeheden. Vi behøver en ny Rabelais ja, i virkeligheden behøver vi flere.

Spinoza og Marx talte om multitudens demokrati eller en form for demokrati, der ikke længere har noget

⁸ Denne helt centrale kritiske kommentar til det politiskes virke trækker på flere inspirationer fra Spinoza over Reich og Deleuze og Guattari i *Anti-ødipus*. I sit tidlige hovedværk *Tractatus-Theologicus-Politicus*, stiller Spinoza et spørgsmål der kan vise sig at markere et fundamentalt problem for samfundsvidenskaben og den politiske filosofi; en undren der spørger til hvorfor det moderne menneske med stor velvilje underkaster sig de kræfter der holder livet fængslet og fjerner sig fra livets positive kræfter? Det berømte citat lyder: "Hvorfor er menneskene så dybt irrationelle? Hvorfor er de så stolte af deres egen trældom? Hvorfor kæmper de for deres trældom som om det var deres frihed?" Spinoza: *Tractatus Theologicus-Politicus*. Translated by. Samuel Shirley. E.J.Brill. London. p. 10. Deleuze & Guattari gjorde dette til et centralt tema i *Anti-ødipus*, der netop angriber forestillingen om, at det er ideologier der besidder den egentlige forklaringskraft, når sociale handlinger skal begrundes og forklares. De hævder at begæret er dét der producerer vores virkelighed. Reich udsagn om at tyskerne før og under krigen ønskede fascismen, kunne nemt oversættes til den nuværende politiske situation, i hvilken vi i stigende grad tager del i vores egen undertrykkelse i denne udglatning og tæmning af mangfoldighed, i en vedvarende produktion af behov, vi ikke har mv. [Oversætterens kommentar]

at gøre med det demokrati som, sideløbende med monarki og aristokrati, indbefatter de klassiske regeringsformer. Det demokrati Spinoza gør sig til talsmand for, er det som han kalder et *absolut* demokrati – absolut i betydningen ubundet og ikke-måleligt. De sociale kontraktens begreber og de bundne sociale legemer bliver således fuldkommen kastet til side. Når vi siger at det absolutte demokrati er udenfor teorierne (og den mystificerende praksis) for de klassiske regeringsformer, mener vi selvsagt også, at ethvert forsøg på at realisere demokratiet gennem de imperiale institutioners reformer vil være forgæves og nytteløse. Vi mener yderligere, at den eneste vej til at realisere multitudens demokrati er revolutionens vej. Men hvad betyder det at kalde på et adækvat revolutionært demokrati i en imperial verden? Indtil videre har vi udelukkende fokuseret på hvad det ikke er. Det er ikke længere noget der afhænger af nations-begrebet (tværtimod er det i stigende grad defineret ved en kamp mod nationen). Vi har set at det er noget, der ikke korresponderer med begrebet "folk", og det egentlig også står i opposition til ethvert forsøg på at præsentere det, som er forskelligt, som en enhed. Vi skal se efter andre begreber for at forstå multitudens demokrati. Modmagts-begrebet forekommer os fundamentalt når vi skal behandle disse nye tematikker i multitudens absolutte demokrati.

Moderne modmagt og det moderne oprørs paradokser

Begrebet modmagt består primært af tre elementer: modstand, oprør og konstitutiv magt. Det er dog vigtigt at erkende, at i lighed med begrebet demokrati blev det dominerende begreb for modmagt defineret i moderniteten udfra det nationale rum og den nationale suverænitæt. Effekten blev, at under den moderne æra – i alt fald siden den franske revolution og igennem den lange fase af socialistisk og kommunistisk agitation – tenderede modmagts tre elementer (modstand, oprør og konstitutiv magt) at blive opfattet som ydre i forhold til hinanden, og fungerede således som forskellige strategier, eller i det mindste forskellige historiske momenter for en revolutionær strategi. Så snart elementerne var adskilt på denne måde, blev det samlede begreb for modmagt reduceret til ét af dets elementer, begrebet for oprør, eller snarere, borger-krig. Lenins politiske tanke er i denne sammenhæng uundværlig. For Lenin udtrykker modmagten den dualistiske magt, der frembragte den proletariske magt mod bourgeoisiet, der kun kunne eksistere i en oprørsperiode. Modstand som for Lenin overvejende antog form af syndikalistisk lønkamp - havde en vigtig politisk rolle, men den var fundamentalt adskilt fra den revolutionerende proces. Den konstitutive magt havde hos Lenin en tilbøjelighed til at forsvinde i hans vision, fordi enhver fremgang for den konstitutive magt øjeblikkeligt blev et element i den nye stat, dvs. transformeret til en ny konstitutionel magt. Det som blev tilbage af modmagts revolutionære begreb, var primært oprørets stærke kraft, dvs. borgerkrig mod bourgeoisiets diktatur.

Efter at man erkender hvordan den moderne opfattelse af modmagt blev reduceret til oprør, er det nødvendigt at se nærmere på vilkårene for moderne oprør. Paradoksalt og tragisk er det at, selv når det moderne kommunistiske oprør var i stand til at sejre, tabte det, fordi det øjeblikkeligt blev spærret inde i en fluktuerende mellem national og international krig. Endelig bliver det klart at nationalt oprør i virkeligheden var en illusion.

Pariserkommunen satte modellen i 1871 for al moderne kommunistisk oprør. Deres eksempel viste at den vindende strategi var at transformere international krig til borgerkrig – national krig mellem klasserne. International krig var betingelse og afskydningsrampe for oprøret. Ved de parisiske porte var prøjserne ikke blot lige ved at styrte det Andet Empire af Louis Bonaparte, men gjorde det også muligt at kuldaste Thiers og Republikken. Et armeret Paris er en armeret revolution! Fyrré år senere behøvede også bolschevikkerne en mellem-europæisk krig, dvs. Første Verdenskrig, som et vilkår for oprør. Og igen var det tyskerne, den nationale fjende, der udgjorde en katalysator. Også Bolschevikkerne forvandlede international krig til borgerkrig.

Men tragedien ved moderne oprør er, at borgerkrig øjeblikkeligt og uundgåeligt transformeres tilbage til en international krig – eller, snarere en defensiv krig mod det forenede nationale bourgeoisie. En genuin national borgerkrig er i virkeligheden ikke mulighed såfremt en national sejr kun fremkalder en ny og permanent international krig. De samme betingelser der gør det nationale kommunistiske oprør mulig – dvs. den internationale krig – er derfor det som holder et sejrende oprør indespærret, eller snarere fordrejer det i retning af et permanent militært regime. Pariserkommunerne var fanget i dette dobbelte bånd. Marx så tydeligt Kommunens fejltagelse, men fik ikke vist at de andre tilgængelige muligheder ville have medført nøjagtig de samme fejltagelser. Valget stod mellem at give magten til den centrale komité og marchere mod borgerskabets armé, mod Versailles – dvs. blive et militært regime – eller blive tilintetgjort og massakreret. Heller ikke i Versailles ville det have endt med sejr. Den prøjsiske og den engelske herskende klasse ville ikke have tilladt det. Kommunens sejr ville have været begyndelsen på en uafsluttelig international krig. Sovjets ikke bekræftede blot dette double-bind. Militærets sejr i Rusland, det nationale bourgeoisies fuldkomne nederlag,

åbnede blot for en international krig (først varm og derefter kold krig), der varede i over halvfjerds år.

Et givent oprør under den kolde krig ville operere under samme struktur, men ville redefinere modellen, der reducerer international krig til dets essentielle former. Den kolde krig befæstede vilkårene for det moderne oprør, og gjorde disse til en permanent tilstand. På den ene side var der en permanent tilstand af international krig, en krig der allerede var kodet i klasse-termer. De to modsatrettede vektorers repræsentationelle struktur tvang sin kodning ned over alle nye bevægelser. Alternativet var en fastlæggelse af strukturen i materielle bebreber; eftersom en oprørsk bevægelse kunne anmode om hjælp fra en af supermagterne eller spille dem ud mod hinanden. Opskriften på oprør var færdigsyet. Men også grænserne for det nationale oprør var færdigsyet og givne. Ingen (social) bevægelse kunne unddrage sig den store kolde krigs alternativ. Selv oprørske bevægelser, der ikke primært forstod sig selv i klasse-termer – antikoloniale bevægelser i Asien og Afrika, antidiktatoriske bevægelser i Latin Amerika, "Black-power"-bevægelser i USA – var alle uundgåelig tvunget til at blive underlagt en repræsentation på kampens ene side. Nationalt oprør under den kolde krig var i sidste instans illusorisk. Det sejrende oprør og den revolutionære nation forblev, i sidste ende kun bønder i det store koldkrigs skakspil.

Den nutidige relevans af denne korte historie om de moderne oprør, centreret omkring to kendsgerninger, eller snarere én kendsgerning med to ansigter. På den ene side ser vi i dag med den nationale suverænities afvikling og passagen henimod Empire, at vilkårene der tillod at tænke det moderne oprør er borte. Således synes det næsten i dag umuligt at tænke oprøret. På den anden side er det som er væk også netop det vilkår der holdt det moderne oprør indespærret, i det endeløse spil mellem nationale og internationale krige. Når vi derfor i dag overvejer spørgsmålet om oprør, konfronteres vi både med en voldsom vanskelighed og en enorm mulighed. Lad os nu vende tilbage til de mere generelle betragtninger om modmagt.

Modmagts monstrøse kød

Givet den pågående afvikling af nationalstaternes suverænitet, er det igen muligt at undersøge begrebet modmagt i sin fulde form og vende tilbage til dets begrebslige grundlag. I dag har forholdet mellem modstand, oprør og konstitutiv magt en mulighed for at danne en absolut og fortsat relation, og i hver af disse momenter er der mulighed for at udtrykke en skabende og opfindsom magt. Hver af de tre momenter – modstand, oprør og konstitutiv magt - kan med andre ord internaliseres i hinanden og danne en fælles figur for det politiske udtryk. Den kontekst i hvilken – og imod hvilken – denne modmagt handler, er ikke længere den begrænsede nationalstats suverænitet, men Empires ubegrænsede suverænitet, og således må også modmagten begribes påny på en ubegrænset og ubunden måde.

Her møder vi en ny, imponerende og spændende teoretisk og politisk problematik. I vores nuværende imperiale sammenhæng er det nødvendigt at gentænke begreberne modstand, oprør og konstitutiv magt – og også gentænke deres interne forbindelser, dvs. deres enhed i modmagts begreb og praksis. Når vi spejder udover feltet for den samtidige teoretiske produktion, kan vi se at vi allerede har nogle redskaber at arbejde med i dette terræn. Selvsagt vil Foucaults udvikling af begrebet modstand, sideløbende med det arbejde, der har fulgt Foucaults sti, samt James Scott's idé om "de svages våben" og alle de andre tanker der er opstået om mikropolitisk modstand kunne danne et grundlag for undersøgelser af denne problematik. Men den store begrænsning ved alt dette arbejde er, at det aldrig er i stand til at opdage de interne forbindelser modstand kan have med oprør og konstitutiv magt. Modstand kan med andre ord være et magtfuldt politisk våben, men som isoleret størrelse vil individuelle modstandshandlinger aldrig have succes med at transformere magts strukturer.⁹ Men i dag er de andre to komponenter for modmagt fuldkommen uudforskede. Et oprør er en kollektiv gestus, men hvad er begrebet for oprør i dag og hvordan kan det intensiveres i en praksis? Det må være klart at vi ikke længere umiddelbart kan oversætte oprør med borgerkrig, som var normalt i den moderne æra, hvis man med "borger" sigter til en krig eller konflikt i det nationale rum. Oprør er ganske vist stadig en krig mellem de undertrykte og de herskende i et specifikt samfund, men dette samfund tenderer nu mod et ubegrænset globalt samfund, det imperiale samfund som et hele. Hvordan skal et sådant oprør mod Empire intensiveres i en praksis? Hvem kan vedtage denne praksis? Hvor er de interne forbindelser mellem modstandens mikropolitik og det imperiale oprør? Og hvordan kan vi i dag begribe den konstitutive magt, dvs. den fælles skabelse af en ny social og politisk konstitution? Sluttelig er der også behov for at tænke modstand, oprør og konstitutiv magt som én uskelnelig proces, idet de tre svejses sammen til en fuld modmagt og i sidste

⁹ Fra vores perspektiv er det især Felix Guattari, der i sit arbejde med Gilles Deleuze, er den der er gået længst i retning af at presse forestillingen om modstand henimod en begrebslig molekylær revolution.

ende til en alternativ social formation. Disse tematikker rummer enorme spørgsmål og vi befinder os kun i de første faser af denne problematisering.

I stedet for at konfrontere dem direkte, forekommer det os mere frugtbart at skifte toneleje og indtage et andet blik på den samlede problematik. Vi må finde en måde at ryste common sense fornuftens snærende bånd af os, at bryde ud af de vante former for tænkning om demokrati og samfund, at skabe mere fantasifulde og opfindsomme perspektiver. Lad os begynde med at se på modmagtens mest basale grundlag, hvor dets tre elementer – modstand, oprør og konstitutiv magt er kødet, den fælles levende substans i hvilken det legemlige (korporeale) og det intellektuelle mødes og bliver uskelnelige. "Kødet er ikke materien, ikke ånden, ikke substansen," skriver Maurice Merleau-Ponty, "For at fastlægge dets betydning bruger vi den gamle term 'element', i den betydning det blev brugt til at tale om vand, luft, jord, og ild, som en generel ting... en art inkarneret princip som frembringer en stil for væren, så snart der blot er et fragment af væren. Kødet er i denne betydning værens 'element'.¹⁰ Kødet er ren potentialitet, livets uformede stof, værens element. Men man skal være forsigtig med ikke at forveksle kødet med en forestilling om det nøgne liv, som betragter den levende form afklædt enhver kvalitet, et negativt grænsebegræb for liv.¹¹ Kødet orienterer sig i andre retninger, mod livets fylde. Vi forbliver ikke kød, kødet er blot et element af væren; vi producerer kontinuerligt ud af vores kød en form for liv.

I udfoldelsen af former for liv opdager vi os selv som en multitudine af legemer og på samme tid erkender vi, at hvert et legeme i sig selv er en multitudine – af molekyler, begærskræfter, former for liv, opfindelser. I hver af os hviler en legion af dæmoner, eller snarere af engle – dette er det basale grundlag, multitudens degree zero. Det som går i forbindelse med kødet og giver det form er de skabende kræfter, de kræfter der arbejder gennem singulariteter, for sammen at væve hybridiseringer af rum og naturens metamorfoser – kort sagt magtkræfter, der modificerer og former eksistens.¹²

I denne sammenhæng er det tydeligt at modmagtens tre elementer (modstand, oprør og konstitutiv magt) springer *samlet* frem fra enhver singularitet, og fra enhver bevægelse af de kroppe, der konstituerer multituden. Modstandshandlinger, revoltens kollektive gestus og den fælles skabelse af en ny social og politisk konstitution passerer igennem adskillige mikropolitiske kredsløb, og dermed indskrives der igennem multitudens kød en ny magt, en levende ting der er imod Empire. Her fødes de nye barbarer, monstre, og smukke giganter, der kontinuerligt opstår i sprækkerne i den imperiale magt og *imod* den imperiale magt selv. Den skabende magt er monstros fordi den er overskridende. Enhver sand skabende handling, dvs. enhver handling der ikke blot reproducerer normen er monstros. Modmagt er en overskridelse, en overstrømmende kraft, og en dag vil den blive ubunden og umålelig. Denne spænding mellem det overstrømmende og det ubundne findes dér hvor de monstrose karaktertræk af kødet og modmagten bliver stadig mere markante. Mens vi venter på monstrenes (modstandens, revoltens og den konstitutive magts) fulde realisering, er der en stigende erkendelse af, at det imperiale system, de nutidige udtryk for multitudens vilje til magt, i denne fase befinder sig ude i tovene, i randområderne, vaklende, kontinuerligt plaget af kriser. (Det er her hvor grænsens og forskellens filosofi samt nøgenhed tager form af mystificerende figurer og udtrykker det imperiale hegemonis ulykkelige bevidsthed.)¹³

Imod dette, danner den skabende magt (eller mere præcist modmagten) fælles legemer gennem kødet. Disse legemer har intet til fælles med de store dyr Hobbes og andre moderne statsteoretikere forestiller sig, da

¹⁰ Maurice Merleau-Ponty: "Det synlige og det usynlige" i Merleau-Ponty – Sprogets fænomenologi. Moderne tænkere. Gyldendal 1999. På dansk ved Per Aage Brandt. p. xx. Se også Antonin Artaud's begreb for kødet: "Der er intellektuelle skrig, skrig født fra den indre marvs *finhed*. Det er dette jeg mener med kødet. Jeg adskiller ikke mine tanker fra livet. Med hver en vibration af min tunge genopdager jeg alle tankens baner i mit kød." ("Situation of the Flesh," in Selected Writings, ed. Susan Sontag, [Berkeley: University of California Press, 1988], p. 110).

¹¹ See Giorgio Agamben, Homo Sacer: Sovereign Power and Bare Life, trans. Daniel Heller-Roazen (Stanford: Stanford University Press, 1998).

¹² Hardt og Negri bruger her ordet magt som potentia, som stræben og begær. Magten er her en positiv formåen og gennem denne magt øger man sin egen styrke, produktivitet, forståelse. Potentia er et ontologisk materielt begreb for magt og er udfoldet hos Spinoza (Etik), der danner et vigtigt teoretisk grundlag for Hardt og Negri.

¹³ Hardt og Negri tænker især på Derridas filosofi men også anden kritisk teori som Adornos. Forskelspolitikken har ikke et virkeligt kritisk potentiale i forhold til det nuværende kapitalistiske samfund. Se f.eks. Negris tankevækkende kritik af Derrida i Sprinkler, M., ed. 1999. *Ghostly demarcations: A symposium on Jacques Derrida's Specters of Marx*. New York: Verso. Problematikken er også omtalt i ovenstående artikel af Bent Meier Sørensen og Alexander Carnera Ljungstrøm: Sociale maskiner og integreret verdenskapitalisme. [Oversætterens kommentar].

de i Leviathan så et helligt instrument, en pitbull-terrier tilpasset borgerskabet.¹⁴ Den multitudine vi står overfor i dag er i stedet en multiplicitet af kroppe, hver og én mærket af det intellektuelle arbejde, af fornuften og affektens stofflige magt; de er cyborg-kroppe der bevæger sig frit uden at skele til de gamle grænser; de grænser der adskiller det menneskelige fra det maskinelle. Disse multiple kroppe annoncerer en kontinuerlig produktion af nye former for liv, nye sprog, nye intellektuelle og etiske magtkræfter. Multitudens kroppe er monstrøse, kræfter der ikke approprieres af den kapitalistiske logik, der fortsat forsøger at kontrollere dem i Empires organisering. Endelig er multitudens kroppe fordægtige kroppe som er uimodtagelige for de disciplinære kræfter og normaliseringer; den er kun sensitiv overfor dens egen skabende formåen.¹⁵

Når vi peger på den skabende magt som nøglen til modmagtens formation i Empires tidsalder, er der ikke tale om en henvisning til en eksklusiv befolkningsgruppe af kunstnere eller filosoffer. I Empires politiske økonomi er den skabende magt blevet det almene og fælles vilkår for produktion. Det er dette vi mener når vi hævder at immaterielt arbejde og det generelle intellekt har indtaget en dominerende position i den kapitalistiske økonomi.

Hvis, som vi har argumenteret for, den moderne form for demokrati som moderniteten og den europæiske historie har overleveret til os – det folkelige, repræsentationelle demokrati – ikke blot er ikke-erkendt men også ikke-realiserbart, bør man ikke betragte vores forslag til en alternativ demokratisk multitudine som en utopisk drøm. Ikke-realiseringen af den gamle forestilling om demokrati bør snarere tvinge os til at bevæge os fremad. Det betyder også at vi er fuldkommen indenfor og fuldkommen imod den imperiale dominans, og der gives ingen dialektisk vej ud. Den eneste opfindelse der endnu står tilbage for os er skabelsen af et nyt demokrati, et absolut demokrati, ubundet, umåleligt. Den kraftfulde multitudes demokrati er ikke kun for lige individer, men for en produktiv formåen, der er åben for samarbejde, kommunikation, skabelse. Her er der ingen programmer at foreslå – og hvem ville i dag stadig driste sig til noget sådant efter afslutningen på det tyvende århundrede? Alle de moderne protagonister: præsterne, journalisterne, dem der prædiker, politikerne, kan måske stadig bruges som led i den imperiale magt, men ikke for os. Det filosofiske og kunstneriske element i os alle, praktikken for mejslingen af kødet, håndteringen af dets irreducible multipliciteter, den ubundne magts produktive skaben – disse er alle de ledende karakteristikker for multituden. Hinsides vor ikke-realiserede demokrati findes der et begær for et fælles liv, et liv der har behov for at blive realiseret. Måske vi kan blande kødet og multitudens intellekt sammen og generere en ny menneskeheds ungdom gennem kærlighedens vældige virksomhed.

Oversættelse ved Alexander Carnera Ljungström

¹⁴ Leviathan producerer effekter som et tøjdyr der lemlæster kødet. Tøjdyret er altid tilpasset borgerskabet. [Oversætterens kommentar].

¹⁵ På engelsk skriver forfatterne "Power of forces", hvorved der sigtes til magten som en positiv ontologisk formåen, jvf. Potentia; se note 12. [Oversætterens kommentar].